

Aktualnost davčnih storitev v Sloveniji

Namen prispevka je pokazati na nekatere vidike, možnosti in težave na področju davčnega svetovanja v Sloveniji

Nekateri pogledi na davčno svetovanje in davčno prakso

Zgodba o davčnem svetovanju v Sloveniji je stara že več kot 10 let in prav toliko so stara tudi prizadevanja slovenskih davčnih svetovalcev za ureditev poklicnega statusa. O davčnem svetovanju kot disciplini in poklicu se je torej pričelo resneje razmišljati z uvedbo tržnega sistema v Sloveniji. Društvo davčnih svetovalcev Slovenije (DDSS) je v tem obdobju opravilo pionirsko delo pri promociji tega poklica, ki je nepogrešljiv v podjetniškem okolju. Tudi pri sprejemanju nove in noveliranju obstoječe davčne zakonodaje igra DDSS svojo pomembno vlogo in zato menim, da je upravičeno, da ga mnogi pojmujejo kot nosilca davčne stroke v Sloveniji.

V bližnjih državah ima ta poklic veliko daljšo tradicijo. Tako je bil denimo v Nemčiji prvi Zakon o davčnem svetovanju sprejet že leta 1935. Od takrat pa do danes se je ta poklic razvijal in pridobil status enega najuglednejših poklicev. Pri tem je zastopanje v davčnih sporih le ena od nalog davčnih svetovalcev, še pomembnejše pa iskanje in proučevanje najugodnejših davčnih modelov za stranko-podjetje. Poudariti velja, da gre v odnosu naročnik-davčni svetovalec za izrazito zaupniško razmerje.

Kljub temu, da v Sloveniji še nimamo Zakona o davčnem svetovanju, pa je mogoče trditi, da so mnoga podjetja že spoznala potrebo po stalnem davčnem svetovanju. Glede na to, da tudi gospodarska rast v Sloveniji temelji na malih in srednjih podjetjih, je dejstvo, da so podjetniki spoznali, da so najbolj učinkoviti zunanji davčni svetovalci, saj bi bila zaposlitev davčnega strokovnjaka (ki ga navadno pooseblja računovodja), za marsikaterega podjetnika neekonomična.

Kljub temu, da prevladuje miselnost, da je lahko računovodja in računovodski servis hkrati tudi davčni svetovalec, je praksa precej različna. Obsežnost davčne zakonodaje, tekoče spremembe in mnoga mnenja ter stališča slovenskih davčnih oblasti zahtevajo človeka, ki se ukvarja le s tem področjem. Gotovo pa niso redki primeri, ko je v okviru računovodskega servisa zaposlen strokovnjak, ki pokriva le davčno področje. Davčni svetovalci v Sloveniji delujejo v družbah za davčno svetovanje, revizijskih družbah in kot samostojni podjetniki.

Danes se z davčno problematiko ob davčnih svetovalcih srečujejo še mnoge druge skupine poklicev. Navajam le nekatere:

- revizorji,

- borzni posredniki,
- nepremičninski posredniki,
- odvetniki,
- notarji,
-

Potrebe in pričakovanja strank, ki povprašujejo po davčnih storitvah ni mogoče tipizirati, zato se je potrebno vsakega davčnega problema lotiti s posebnega vidika. Največkrat je to odvisno od vrste in velikosti podjetja ter pričakovanj posloводства. Pri pridobivanju posla in novih storitev na davčnem področju je zelo pomemben tudi specifičen marketing na tem področju, kjer ni dovoljeno neposredno oglaševanje (zelo natančno je ta tematika opisana denimo v delu Dieter L., 1995, Marketing für Steuerkanzlein).

Danes smo priča položaju, v katerem se računovodje zaradi zapletenosti davčnega sistema v Sloveniji, ukvarjajo predvsem s formalno pravilnostjo izpolnjevanja davčnih obveznosti. Tako so lahko denimo le manjše formalne napake pri izpolnjevanju davčnih evidenc, ki nimajo vpliva na višino davčne obveznosti, za podjetje zelo drage. Zato tudi mnogo podjetij potrebuje pomoč davčnega svetovalca takrat, ko se v podjetju pojavi določen formalni dvom. Posebej boleči so denimo primeri ko je neko podjetje, ki je nosilec razvoja in zaposlovanja v določeni regiji, zaradi naloženega davčnega bremena s strani davčnega organa, zašlo v finančne težave. Ogrožena so lahko delovna mesta in razvoj regije. Bolj podjetniški pogled davčnega organa v takšnih primerih gotovo ne bi bil odveč.

Navedimo krajši primer. Podjetje se je denimo odločilo, da bo v 10-ih letih preneslo dolgoročne rezervacij v prihodke. V 10-ih letih bo torej podjetje povečevalo davčno osnovo. Utemeljitev podjetja za 10 letno razmejevanje davčnemu organu ni zadostovalo. Davčni organ se je postavil na stališče, da je potrebno dolgoročne rezervacije preoblikovati v prihodke v 5-ih letih. Podjetju je za inšpicirano leto naloženo visoko davčno breme in kazni, ki ogrozi tekoče poslovanje. Če bi davčni organ sprejel razlago podjetja in ne bi popravljaj davčne osnove, podjetje ne bi oškodovalo državni proračun niti za tolar, poslovanje pa bi teklo nemoteno naprej. To je le eden od številnih primerov iz davčne prakse.

Zelo malo računovodij oz. poslovodstev pa razmišlja o aktivni davčni politiki podjetja. Morda lahko razloge iščemo tudi v podobnih primerih, ki smo jih opisali v predhodnem odstavku. Računovodje v Sloveniji so enostavno preobremenjeni z mnogimi formalnimi vprašanji. Davčna politika podjetja bi morala biti vpeta v praktično vse odločitve v podjetju (naložbe, zaposlovanje, financiranje...). Za uvajanje takšne miselnosti je seveda potrebna stalna komunikacija z (praviloma zunanjim) davčnim svetovalcem. V zadnjem času se je uveljavil izraz

optimiranje davčnih obveznosti, kot iskanje tiste poti, ki je za podjetje iz davčnega in poslovnega vidika najugodnejša.

V praksi opažamo, da sam davčni sistem ni zapleten zaradi same davčne zakonodaje, temveč zaradi mnogih davčnih mnenj in stališč, ki niso niti znana davčnim zavezancem. Celo davčni svetovalci imamo večkrat težave z množico različnih mnenj in stališč davčne oblasti.

Poslovni in davčni pogledi v podjetjih

Bilančna, finančna in davčna politika se v okviru celotne politike podjetja najbolj neposredno dotika denarnih in poslovno izidnih tokov v podjetju. Management pa pri oblikovanju bilančne politike ni povsem samostojen, saj se mora ozirati na predpise in strokovna pravila. Tako mora podjetje izbrati vrsto in velikost bilančnih pozicij znotraj takih omejitev. Z izkazovanjem prihodkov, odhodkov in poslovnega izida, vodi podjetje tudi davčno politiko, ki je vidna skozi obdavčitev dobička. Obdavčitev dobička in davčna politika podjetja je v tesni soodvisnosti z bilančno politiko podjetja, posredno pa tudi z naložbeno politiko, politiko financiranja in politiko delitve dobička.

Bilančno politiko nekateri pojmujejo tudi kot vedo o priložnostih v okviru predpisov in načel, ki urejajo sestavljanje računovodskih izkazov. Predpisi o bilanciranju vsebujejo vedno določeno ohlapnost in podjetje se lahko odloča med različicami pri izkazovanju in merjenju bilančnih postavk. Podjetje lahko denimo samostojno odloča o amortizacijskih stopnjah, vrednotenju zalog, o obdobju prenašanja dolgoročnih rezervacij med prihodke, obravnavi terjatev in še o mnogih drugih postavkah.

V praksi je zelo težko minimizirati davek od dobička, če ta cilj ni bil upoštevan predhodno že pri izdelavi poslovne bilance, kar dodatno potrjuje tezo o povezanosti poslovne in davčne bilance. Z ustrezno bilančno politiko lahko odložimo davčno obveznost na kasnejše obdobje. S tem izboljšujemo tekočo plačilno sposobnost in zagotavljamo dodatne vire financiranja.

Dejstvo je, da med korporacijskim in davčnim pravom obstajajo različne medsebojne povezave. Podobno obstaja povezava tudi med poslovnimi in davčnimi izkazi podjetij, pri čemer seveda obstajajo med državami pomembne razlike. Znana so različna razmerja med poslovno in davčno bilanco:

- davčna bilanca je sestavljena popolnoma neodvisno od poslovne bilance (ZDA in Velika Britanija),
- poslovna bilanca v svoji osnovi predstavlja podlago za davčno bilanco, vendar davčni predpisi določajo, kako je

potrebno poslovno bilanco preurediti v davčno bilanco (Avstrija, Nemčija).

Za korporacijsko pravo je davčna problematika izjemno pomembna in številne odločitve na področju organiziranosti gospodarskih subjektov so posledica manjše ali povečane davčne obremenitve gospodarskih subjektov. Pogosto je davčna zakonodaja pomemben dejavnik za poslovanje podjetij. Davčna zakonodaja pa ima seveda tudi makroekonomske vplive. Tako denimo obdavčitev kapitalskih dobičkov vpliva na potrošnjo in obseg investicij, dodatna obdavčitev potrošnje pa vpliva pri določenih skupinah blaga na njeno zmanjšanje, kar pa ponovno vpliva na druge oblike potrošnje.

Davčni motivi spadajo tudi v skupino empirično dokazanih motivov pri združevanju podjetja, čeprav le-ti praviloma niso med primarnimi motivi združitve. Davčni vidiki so posebej izraziti pri izvedbi prevzema z zadolžitvijo (Leverage buy out-LBO). Nemogoče pa je le posplošiti davčni vidik prevzema, saj je ta odvisen od davčne zakonodaje in alternativnih možnosti za zmanjšanje davčnih obveznosti, ki so na izbiro podjetjem in lastnikom. Ob združitvi, pri kateri je denimo eno podjetje izvoznik, drugo pa ni, lahko pride do bistvenih razlik v režimu DDV. Lahko se pripeti, da združeno podjetje več nima statusa pretežnega izvoznika in preide v popolnoma nov režim v sistemu DDV.

Davčne, poslovno izidne in finančne učinke poslovanja, kakor tudi naložb je potrebno opazovati in razumeti povezano. Eden glavnih ciljev je seveda doseči ustrezen donos "po davkih". Ta vidik je pomemben za podjetje kot celoto, vsaj tako pomemben pa je tudi vidik delničarjev (kapitalski dobički) in poslovodstvo (udeležba v dobičku) (Willens R.2000, Exiting a corporate investment without a tax backlash). Že pri izkazovanju prihodkov, odhodkov, sredstev in obveznosti do virov sredstev, mora podjetje voditi takšno bilančno politiko, ki bo minimizirala davčne obveznosti. Z upoštevanjem načela previdnosti minimiziramo tudi davčne obveznosti. Veliko avtorjev ukrepe bilančne politike neposredno povezuje z davčno politiko in taktiko podjetja, saj je potrebno vsako odločitev na področju bilanciranja, pretehtati tudi iz davčnega vidika (zelo podrobno o tem v Seicht G. 1990, Bilanzpolitik und Steuertaktik). Davek kot dajatev državi je izdatek denarja, ki negativno vpliva na denarne tokove. Zato so informacije o "davčnih odlivih" nepogrešljiva sestavina vsakega poročanja poslovodstvu. Osnova za vsako odločitev o naložbah so predračuni, ki lahko pokažejo morebitne donose ob znanem tveganju. Vse predračunske informacije morajo vsebovati davčno komponento, torej informacije o donosu "po davkih".

Vpliv obdavčitve na odločanje v podjetju

Davčna zakonodaja in davčne omejitve morajo vplivati tudi na odločitve poslovodstva. Pri davčnih odločitvah lahko govorimo

o neavtonomnih odločitvah (denimo izbira sedeža ali pravne oblike podjetja) ter avtonomnih odločitvah (te so največkrat povezane s pristopi vrednotenja gospodarskih kategorij). Jasno je, da davčna zakonodaja povzroča ekonomske posledice v podjetjih, s fiskalno politiko pa se krojijo pogoji gospodarjenja. Področja na katera ima obdavčenje še poseben vpliv pa so naslednja:

- odločitev o virih financiranja (lastni viri, tuji viri, operativni in finančni leasing, druge specifične oblike financiranja),
- odločitev o pravno organizacijski obliki gospodarskega delovanja (gre za ekonomske prednosti in pomanjkljivosti kapitalskih ter osebnih družb in odločitev o kapitalskih povezavah),
- odločitve glede kapitalno intenzivne ali delovno intenzivne dejavnosti-osebne obdavčitve,
- odločitve o lokaciji podjetja, ki je odvisno od ponujenih davčnih ugodnosti,
- odločitev (v mednarodnih podjetjih) kje locirati glavno enoto podjetja in kje poslovne enote; ta odločitev pa je odvisna od domače davčne zakonodaje, sistema uporabe transfernih cen, sporazuma o izogibanju dvojnega obdavčenja, stopenj davka od dobička, možnosti uporabe različnih metod bilanciranja v davčnih izkazih, obdavčitve kapitalskih dobičkov, sistema davka na dodano vrednost in njegove usklajenosti v državah, kjer podjetje posluje. Davčno načrtovanje in optimiranje je veliko bolj učinkovito v mednarodnih korporacijah, ki delujejo v več državah, kjer je mogoče uporabiti različne opcije in migracije proizvodnje, zaposlenih, kapitala.

Zanimivi so tudi davčni učinki, ki nastanejo pri različnih statusnih spremembah:

- pri preoblikovanju pravne osebe iz ene pravno-organizacijske oblike v drugo,
- pri preoblikovanju samostojnega podjetnika v pravno osebo in obratno,
- pri združitvi družbe (pripojitvi ali spojitvi) in delitvi družbe na več družb,
- pri prenosu podjetja ali dela podjetja (sredstev in virov sredstev), ki sestavlja gospodarsko celoto na drugega davčnega zavezanca.

Obveznost za davek od dobička, kot posledica dobička preteklega leta, nastopi šele v tekočem letu. Slabši poslovni izid in likvidnost tekočega leta, v primerjavi s preteklim letom, je lahko resna grožnja likvidnosti, saj visoka obveznost za davek od dobička izhaja iz poslovnega izida preteklega leta. Tako bo imelo podjetje v naslednjem letu izdatke iz naslova visokih akontacij davka od dobička in

izdatke ob dospelih obveznostih zaradi morebitnih novih naložb. Morebitna izplačila dividend lahko še poslabšajo likvidnost. Podjetja sicer imajo možnost zmanjšati akontacije, če seveda uspejo dokazati upravičenost pričakovanj, da so akontacije davka od dobička glede na tekoči poslovni izid previsoke. S premišljeno bilančno politiko lahko podjetje minimizira te negativne učinke.

Zelo pogost je primer, ko podjetja opravljajo tako obdavčljivo, kakor tudi oproščeno dejavnost (denimo hotelsko podjetje opravlja tudi zdravstvene storitve). Pri opravljanju oproščene dejavnosti, takšen subjekt ne obračunava izstopnega DDV, za prejete račune za to dejavnost pa nima pravice do odbitka vstopnega DDV. 41.člen Zakona o davku na dodano vrednost opredeljuje tudi način izračunavanja odbitnega deleža vstopnega DDV, ki se nanaša na obdavčljivo in oproščeno dejavnost. Zakon ponuja davčnim zavezancem dve možnosti izračuna odbitnega deleža vstopnega davka:

- izračun odbitnega deleža na osnovi celotnega opravljenega prometa blaga in storitev,
- izračun odbitnega deleža na osnovi ločenih knjigovodskih evidenc za vsako področje dejavnosti.

Izbira ustrezne možnosti je za davčnega zavezanca pomembna, saj prihaja na ta način do različnih davčnih obremenitev.

Zanimiva zakonska možnost je tudi skupinska obdavčitev z davkom od dobička. Odločitev o vključitvi v »davčno skupino« pa je potrebno natančno proučiti z vidika bodočih davčnih obveznosti vsake od članic skupine in same skupine, s pomočjo najmanj 3 letne davčne projekcije. Za skupinsko obdavčitev se običajno odločajo podjetja, ki imajo različne davčne osnove (pozitivne in negativne), saj se le te poračunajo. Tako se davek od dobička za skupino plača le v primeru presežka pozitivnih davčnih osnov nad negativnimi. Na videz ugodna rešitev pa ima tudi slabosti, ki jih mora skupina podjetij dobro poznati, da bo z odločitvijo o skupinski obdavčitvi res kaj pridobila.

Slovenska podjetja največkrat prilagajajo določene odhodke višini, ki so tudi davčno priznani. Najbolj znan primer so stroški amortizacije ali določeni prejemki, kjer se podjetja največkrat prilagajajo davčni zakonodaji. Takšna odločitev povzroča tudi najmanj administrativnih težav.

Davčna in bilančna politika podjetja mora nuditi ustrezno podporo odločitvenim procesom. Ob povečanem denarnem toku predpostavljamo tudi dodatne naložbe, ki so lahko pomemben dejavnik pri zniževanju davčne osnove za davek od dobička. Koriščenje davčnih olajšav povečuje čisti dobiček podjetja in vrednost za delničarje. V teku koriščenja (že aktivirane) naložbe pa stroški amortizacije zmanjšujejo davčno osnovo in s

tem davek od dobička, stroški amortizacije pa ne zmanjšujejo likvidnosti (niso izdatki). Delničarji bi v skladu s to logiko morali biti zainteresirani za aktivno naložbeno politiko.

Ugotovimo lahko, da imajo podjetja tudi z uveljavitvijo novih SRS pri oblikovanju bilančne politike veliko večjo samostojnost, kot pri davčni politiki. Glede na poznavanje predloga novega Zakona o davku od dohodka pravnih oseb, ocenjujemo, da podjetja ne bodo pridobila večje »davčne svobode«.

Z nižjo davčno obremenitvijo pripomoremo k nižjim izdatkom za davke in s tem k višjemu deležu lastnega financiranja. Navadno pa se srečujemo z dvema nasprotujočima ciljema, ki se pojavljata v podjetju. Poslovodstva stremijo k visokemu poslovnemu izidu, kar pa prinaša tudi visoko obremenitev z davkom od dobička. Hkrati pa bi poslovodstva želela tudi čim nižje davčne obremenitve. Podjetje sicer izkazuje visok poslovni izid, z višjimi izdatki za davke pa slabi likvidnost.

Sklep

V prispevku smo opozorili na trenutno vlogo davčnih svetovalcev in na številne druge davčne vidike, ki bi jih morali upoštevati v podjetjih. Tukaj je pomoč davčnih svetovalcev nepogrešljiva. Davčna oblast v marsičem tudi zavira razvoj nove miselnosti v podjetjih. Verjamemo pa, da se bo z vstopom Slovenije v EU marsikaj pomaknilo v pozitivno smer tudi na davčnem področju.

DAVČNO FINANČNA PRAKSA 12/2003

Petkovič, spec.

Mag. Dejan

Davčni svetovalec
ITEO ABECEDA d.o.o.

